

Anthony Minghella, memorabil!

(Costin Popa – 8 martie 2009)

Autorul **Pacientului englez** (9 premii Oscar în 1997), al lui **Cold mountain** (un Oscar, 2004), regretatul Anthony Minghella (1954-2008), s-a apropiat o singură dată de scena de operă. A făcut-o pentru o coproducție cu **Madame Butterfly** de Puccini la English National Opera și Teatrul Național Lituanian de Operă și Balet, spectacol preluat imediat la Metropolitan, în deschiderea stagiunii 2006-2007, ca primă opțiune repertorială a noului manager general, Peter Gelb. În această primăvară, marele teatru newyorkez a reluat producția și a transmis-o simultan pe posturile internaționale de Radio și în sălile de cinema, Bucureștiul fiind inclus printre cele 800 de orașe beneficiare ale proiecției.

Acum, după spectacol, sub impresia impactului puternic pe care viziunea lui Minghella mi-a lăsat-o, gândesc că împlinirea celebrului regizor s-a produs în teritoriul liric. Cântecul său de lebedă a fost în comuniune cu muzica lui Puccini... Mai mult decât orice platou de filmare sau orice decor natural, mai mult decât orice ochi vigilent de cameră, scena de operă și suportul sonor i-au pus la dispoziție cadrul fizic și imaterial pentru esențializări, pentru stilizări, pentru simbolistică. Nu știu dacă pelicula îi putea oferi atâtea oportunități. Poate teatrul de proză dar și acolo i-ar fi lipsit o partitură de geniu.

Decorurile sunt simple, panouri liniar – glisante, tipic japoneze, delimitează casa geishei. Nu e nevoie de mai mult. Fundalul scenei, gol, iluminat violent în roșu sau bleu servește ca proiecție a siluetelor ce urcă în scenă, fie că sunt Butterfly și prietenele, Bonzo și furioșii săi companioni ce flutură amenințător uriașe bice – panglici, fie că este vorba de alte personaje. (Imaginile mi-au amintit de montări ale lui Giorgio Strehler în anii '70 la Scala din Milano, **Macbeth**, **Simon Boccanegra**...)

Costumele sunt de o coloristică șocantă prin bogăție și armonie. Extravaganța desenelor impresionează la cele ale lui Bonzo, Yamadori sau Goro. Jocurile de lumini pun în valoare diversitatea nuanțelor, le schimbă tentele de la cele crude, de miez de zi, până la clar-obscururile serii de dragoste. Simfonia culorilor este infinită. O mare de flori roșii decorează casa în așteptarea pribeagului american. Iar la final, roșul violent inundă trupul fără viață al eroinei, din care eșarfe lungi, de aceeași culoare, izvorăsc și cuprind toată scena, făcând ca deșirantele acorduri orchestrale să fie și mai cutremurătoare. Într-adevăr, există în montarea lui Minghella o simbioză a imaginii cu sunetul cum rar am întâlnit în timpurile noastre, pe o scenă de operă. Iată adevăratul concept de **Regietheater**! A reușit o perfectă îmbinare între tradițional și modern, izvorâtă dintr-o ideatică rafinată, bazată pe filosofia de viață, gândirea și spiritul extrem - orientale. În context, relaționarea cu civilizația americană, reprezentată de Pinkerton, Sharpless și Kate, a fost perfectă.

Momente ce transcend în absolut sunt însoțitoarele marelui duet de dragoste care încheie primul act. Puccini a picurat aici una din cele mai profunde mărturii sonore dedicate pasiunii nemărginite, atracției erotice. Minghella a amplificat-o și i-a înconjurat pe cei doi îndrăgostiți (și tot spațiul scenic cuprins de întunericul nopții) cu o multitudine de lampioane manevrate de siluete cvasi-invizibile care le mișcă domol, senzual. Cio Cio-san și Pinkerton par teleportați în lumea infinită

a sferelor cerești. O ploaie de petale roșii și roz curge din înalturi, învăluindu-le iubirea. Memorabil!

Mișcările le reproduc pe cele japoneze originale, gestualitatea subtilă, completată de alambicatul joc al evantaielor, ritualurile, induc o atmosferă de seducătoare autenticitate.

Surpriza a venit la apariția copilului eroinei. O... marionetă! O marionetă delicioasă și plină de candoare (e oare posibil?), mânăuită de trei artiști păpușari rămași în penumbră, care îi manevrau capul, brațele, picioarele. N-aș fi crezut că voi fi cucerit și impresionat. În mâinile acestor maeștri, păpușa a prins parcă viață, a palpitat împreună cu mama ei, în mișcări expresive. Nu voi uita niciodată cadrajul așteptării lui Pinkerton de către Suzuki, Cio Cio-san și micuțul cuibărit la pieptul mamei. Celebrul **Cor mut** a fixat dulcea reverie.

La Londra, Vilnius și New York, Anthony Minghella a semnat producția, deci concepția generală. În jurul lui, alți maeștri: regizoarea și coregrafa Carolyn Choa (soția lui Minghella), decoratorul Michael Levine, semnatara costumelor Han Feng, lighting designer-ul Peter Mumford și păpușarii de la Blind Summit Theatre. O echipă perfectă!

Soprana Patricia Racette a înlocuit-o în rolul titular pe inițial anunțata chiliană Cristina Gallardo-Domâș. Americanca a demonstrat că este o artistă cu aptă vocalitate pentru tălmăcirea dificilei partituri, cu potrivite abordări dramatice mergând până la expresii sfâșietoare, de mare tragism. Angajamentul ei scenic a crescut rapid pe parcursul spectacolului, mergând până la un final zguduitoare. Racette cântă cu ușurință, rolul este preparat cu minuțiozitate și bun gust artistic. Un oarecare vibrato deranjează câteodată în pasaje de linie dar frazarea este frumos condusă, cu nuanțe bine inserate. Sunetele înalte sunt penetrante și strălucitoare, chiar dacă Re bemol-ul supra-acut din finalul intrării în scenă a lui Cio Cio-san din primul act, a fost evitat. Ce-i drept, însuși Puccini a notat alternativa comodă.

Un glas robust a afișat tenorul Marcello Giordani, și el cu un ușor vibrato în registrul acut, dar cu acea italianită în expresie atât de necesară. În celelalte roluri au fost distribuiți Maria Zifchak (Suzuki), Dwayne Croft (Sharpless), Greg Fedderly (Goro), Dean Peterson (Bonzo), Edyta Kulczak (Kate), David Won (Yamadori) și Keith Miller (Comisarul Imperial).

Excelent a dirijat americanul Patrick Summers! Prin bagheta lui, minunatele ansambluri ale Operei newyorkeze au fost pătrunse de spiritul puccinian, de la extazul liric la tumultul dramatic, totul susținut cu sunet când aerisit, când dens. Derularea a fost metronomică.

Madame Butterfly la Metropolitan, autor suprem Anthony Minghella, un spectacol de neuitat!